

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ситніков О.Ф. Реалізація правового статусу позивача в адміністративному судочинстві. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 206–211.
2. Котенко В.М. Забезпечення процесуальних прав і законних інтересів позивача та відповідача в адміністративному судочинстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2011. 21 с.
3. Волинка К. Забезпечення прав і свобод особи в Україні: теоретичні і практичні аспекти. Право України. 2000. № 11. С. 30–34.
4. Литвин І.І. Сутність поняття правового статусу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Вип. 38 (1). С. 18–21.
5. Чуприна Л. Правова характеристика бюджетної установи як розпорядника бюджетних коштів на стадії виконання бюджету. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Юридичні науки». 2010. Вип. 82. С. 86–89.
6. Про затвердження Порядку зменшення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів: постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2011 року № 255. Офіційний вісник України. 2011. № 20. Ст. 832.
7. Якимчук Н. Структура правового статусу розпорядників бюджетних коштів. Вісник Національної академії прокуратури України. 2010. № 1. С. 54–63.
8. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228. Офіційний вісник України. 2002. № 9. Ст. 414.
9. Романенко Є.О. Правовий статус отримувачів бюджетних коштів. Часопис Київського університету права. 2013. № 3. С. 156–159.
10. Чернадчук В.Д. Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури: монографія. Суми: Університетська книга, 2011. 172 с.
11. Якимчук Н.Я. Правовий статус розпорядників бюджетних коштів в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2010. 556 с.
12. Котенко В.М. Забезпечення процесуальних прав і законних інтересів позивача та відповідача в адміністративному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2011. 194 с.

УДК 35(4+477)/004.77

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE ELECTRONIC GOVERNANCE

Дніпров О.С.,

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри адміністративного та інформаційного права

Інституту права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

У статті досліджується досвід впровадження та функціонування електронного урядування в зарубіжних країнах у контексті його можливого використання в Україні. Розглядається визначення терміна «електронний уряд». У статті наведено дані про тенденцію збільшення кількості країн, які використовують е-технології в державному управлінні. Звертається увага на те, що стратегічними завданнями впровадження електронного урядування є подолання інформаційної нерівності, перебудова відносин з громадянами, вдосконалення технології державного управління задля забезпечення прозорості, доступності та зручності отримання громадянами публічних послуг. У статті визначаються особливості впровадження е-урядування як одного з чинників демократичних перетворень у взаємодії влади, бізнесу та організацій громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: місцеве самоврядування, державне управління, електронний уряд, е-урядування, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ), децентралізація влади.

В статье исследуется опыт внедрения и функционирования электронного управления в зарубежных странах в контексте его возможного использования в Украине. Рассматривается определение термина «электронное правительство». В статье приведены данные о тенденции увеличения количества стран, которые используют e-технологии в государственном управлении. Обращается внимание на то, что стратегическими задачами внедрения электронного управления является преодоление информационного неравенства, перестройка отношений с гражданами, совершенствование технологии государственного управления для обеспечения прозрачности, доступности и удобства получения гражданами публичных услуг. В статье определяются особенности внедрения e-управления как одного из факторов демократических преобразований во взаимодействии власти, бизнеса и организаций гражданского общества в Украине.

Ключевые слова: местное самоуправление, государственное управление, электронное правительство, e-управление, информационно-коммуникативные технологии (ИКТ), децентрализация власти.

The article examines the experience of implementation and functioning of e-government in foreign countries in the context of its possible use in Ukraine. The definition of the term “electronic government” is considered. The article presents data on the tendency to increase the number of countries using e-technologies in public administration. Attention is drawn to the fact that the strategic tasks of implementing e-governance are to overcome information inequality, to rebuild relations with citizens, and to improve the technology of public administration in order to ensure transparency, accessibility and convenience for citizens to receive public services. The article defines the peculiarities of the introduction of e-governance as one of the factors of democratic transformations in the interaction of power, business and civil society organizations in Ukraine.

Key words: local self-government, state administration, e-government, e-government, information and communication technologies (ICT), decentralization of power.

Постановка проблеми. Впровадження електронного урядування є перспективним напрямом розвитку України, що вимагає трансформації процесу управління та прийняття важливих для держави рішень. Ефективність впровадження електронного урядування в нашій країні залежить від бага-

тьох факторів, зокрема вивчення досвіду зарубіжних країн та вміння виокремити в ньому ті аспекти, які б заклали позитивні зрушення і в українській системі владних відносин [1, с. 108].

Електронний уряд – це концепція здійснення державного управління, притаманна інформаційному сус-

пільству. Вона ґрунтується на можливостях інформаційно-телекомунікаційних технологій, характеризується спрямованістю на потреби громадян та тісно пов'язана з такими компонентами, як електронна комерція, електронний бізнес, електронний банкінг, універсальний доступ, комп'ютеризація, комп'ютерна грамотність [2, с. 91].

Стан дослідження. Теоретичні та практичні аспекти розвитку електронного урядування розглядали у своїх працях І. Агамірзян, І. Гутрі, А. Данілін, Дж. Демпсі, К. Купідо, В. Ліннфен, Г. Маргретс, Дж. Пеко, С. Рейтер, Дж. Роджерс, Л. Станкевич, М. Фінгер, Дж. Фоунтейн. Серед вітчизняних науковців у сфері електронного урядування працювали О. Голобуцький, М. Демкова, Д. Дубов, І. Клименко, К. Линьова, І. Малоюкова, О. Мітченко, З. Пісковець, О. Рискова, В. Семенченко, С. Чукут, В. Шеверда, О. Юлдашев та інші. Так, досвід Естонії щодо впровадження електронного урядування вивчали Ю. Авраменко, О. Баранов, Н. Васильєва, А. Камінський та багато інших дослідників. Однак, незважаючи на численні дослідження у цій галузі, залишаються невисвітленими досягнення, які слід врахувати нашій країні у формуванні стратегії розвитку електронного урядування.

Виклад основного матеріалу. Перехід до інформаційного суспільства передбачає трансформацію політичних інститутів і державного управління з урахуванням нових досягнень науки. Інтернет-технології, що забезпечують інформаційну взаємодію органів влади, бізнесу і інститутів громадянського суспільства, отримали в сучасній літературі стійке найменування «е-урядування».

Цей термін отримав міжнародне визнання і широко використовується в науковій і управлінській літературі як у Європі, так і в Україні [3, с. 27].

Згідно з концепцією е-урядування вся система органів публічної влади функціонує як єдина сервісна організація, призначена для надання послуг населенню. За таких обставин публічна діяльність має бути відкритою, інформаційно прозорою та доступною для громадян. Особлива увага приділяється принципу зворотного зв'язку, швидкості і якості надання послуг за допомогою широкого використання системи Інтернет. Все це покликане підвищити як якість надання адміністративних послуг населенню, так і ефективність функціонування самих органів публічної влади. З огляду на це е-урядування можна визначити як спеціалізовану комплексну систему взаємодії державних та муніципальних структур з бізнес-структурами та організаціями громадянського суспільства за допомогою ІКТ [3, с. 28].

Запровадження електронного урядування є практичним втіленням переваг інформаційних комунікацій. Стратегічними завданнями впровадження електронного урядування є подолання інформаційної нерівності, перебудова відносин з громадянами, вдосконалення технології державного управління задля забезпечення прозорості, доступності та зручності отримання громадянами публічних послуг. Електронне урядування традиційно розуміється як розширення сфери публічного управління шляхом включення участі громадян у процес управління. Отже, дотримуючись визначення ОЕСР електронного уряду, електронне урядування можна визначити як використання ІКТ як інструменту для досягнення ефективнішого управління.

Сьогодні немає однозначного трактування сутності, функцій і завдань, що виконує електронний уряд. Так, наприклад, в Японії вважають: «Е-урядування має на меті розміщення в інформаційних мережах даних про виконання функцій (завдань), які здійснюються всередині адміністративних органів або між адміністративними органами і громадськістю або організаціями» [4]. Електронне урядування – це досягнення нового стилю управління, де замість паперового документообігу з великим часовим лагом «відбувається миттєве використання інформації та обмін нею» [5].

Використовуючи досвід упровадження електронного урядування інших країн, необхідно виділяти його загальну частину, що охоплює світові тенденції, закономірності, принципи, підходи, методи створення та впровадження електронного урядування. Інша складова частина досвіду пов'язана зі специфікою країн, їх пріоритетами, специфікою розвитку, ресурсними можливостями тощо. Ця складова частина потребує уважного дослідження і ні в якому разі не може бути просто скопійованою та використаною в іншій країні. Наприклад, для більшості країн однією з головних проблем було забезпечення сумісності різних інформаційних систем, що створювались протягом багатьох років за різними принципами і на різноманітних технологічних платформах тощо.

Спочатку слід визначити базові моделі побудови е-уряду. Електронний уряд будь-якої країни спрямований на вирішення таких взаємопов'язаних ключових завдань:

- забезпечення громадян та бізнесу ефективними засобами отримання різноманітних е-сервісів;
- комплексне та вичерпне забезпечення державного апарату інформаційними ресурсами та ефективними засобами прийняття управлінських рішень;
- надання адміністративних послуг на базі ІКТ;
- організація електронної взаємодії влади, громадян та бізнесу.

Залежно від пріоритетів цих завдань і формуються різні моделі електронного уряду.

Модель з пріоритетним забезпеченням держапарату ефективними засобами прийняття управлінських рішень та надання адміністративних послуг була покладена в основу побудови електронних урядів США, Канади, Мексики. На цьому також ґрунтуються електронні уряди Росії, Молдови, Узбекистану [6, с. 97].

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст., тобто з розвитком інформаційних технологій, концепція е-урядування була реалізована у розвинених країнах спочатку на початкових стадіях, а потім в онлайн-транзакціях і мережевій присутності. Найякіснішим е-урядуванням відрізняються Люксембург, Австралія, Нова Зеландія, Республіка Корея, Сінгапур, Норвегія, Великобританія, Канада, Нідерланди, Данія і Німеччина. У цих країнах вперше в онлайн-режимі стали реально доступними багато видів державних послуг. Серед них відповіді на запити в державні органи із зазначенням результату і відповідальних за його прийняття [3, с. 29]. Крім того, існує можливість перевірки етапів їх проходження. Сюди ж можна віднести і різні платежі в електронних формах (від квартплати до сплати штрафів і податків) за наявності механізмів персоналізації; отримання поширених форм офіційних документів, їх заповнення та відправка з ідентифікацією електронного підпису (включаючи прийом податкових декларацій, постановку на облік у службі зайнятості); прийом до ВНЗ на дистанційні, інтерактивні форми навчання; заяви в поліцію (у разі крадіжки або викрадення автомобіля).

У Республіці Корея, наприклад, офіційний веб-портал дозволяє заявнику знайомитися зі стадіями проходження 54-х типів звернень громадян, контролювати цей процес у будь-який час. У низці країн Заходу є спеціальні державні посади – відповідальні за дотримання конституційних прав громадян на доступ до інформації (у США – це відповідальний за інформацію, у Великобританії – електронний посол (е-посол) [11].

Існують дві основні моделі політичної стратегії формування е-урядування: західна та східна. За першою моделлю процес реформування державного управління в західних країнах пов'язують з реорганізацією державних органів на основі принципів нового державного управління, створення відкритої і чуйної держави.

За другою моделлю проекти впровадження електронного уряду у східних державах реалізуються на базі принципів традиційного конфуціанства і раціональної бюрократії.

Є певні відмінності і між американською та європейською моделями е-урядування. У Європі провідна роль відводиться інформаційно-комунікативним технологіям в адміністративному реформуванні та обслуговуванні підприємств, які розглядаються як клієнти. У США, крім вдосконалення адміністративної діяльності, забезпечується вплив ІКТ на політичну участь, поліпшення функціонування політичної системи [7; 3, с. 28].

Отже, за загальними рисами е-урядування слід відзначити і наявність у різних країнах різноманітних форм електронного уряду, аналіз яких, на нашу думку, доцільний у таких аспектах: 1) стадії його розвитку; 2) особливості соціокультурних основ і принципів функціонування електронного уряду; 3) характер моделі електронного уряду; 4) взаємозв'язок електронного уряду з характером адміністративних реформ; 5) зворотний зв'язок електронного уряду, взаємодія його продуктів з громадянським суспільством та бізнес-структурами; 6) облік індексів публічності та рейтингів якості державного управління в ході аналізу діяльності електронного уряду.

Як уже відзначалось, з кінця 1990-х рр. у розвинених країнах почалося використання е-урядування у таких формах, як мережева присутність і онлайн-транзакції, переведення більшості видів урядових послуг в онлайн-режим. Провідну роль у цьому процесі відіграли офіційні системно-мережеві портали для електронного доступу до державних послуг.

Першою країною у світі, яка прийняла закон про електронні послуги, була Фінляндія. Закон містить положення про права, обов'язки та відповідальність органів державного управління та їх клієнтів у сфері електронних послуг, про ключові вимоги щодо електронної ідентифікації особи. Відповідно до цього закону влада повинна надавати громадянськості можливість вибору електронної доставки повідомлень, рахунків та інших аналогічних документів. Органи влади і клієнти можуть скріплювати свої рішення електронним підписом.

Урядом Великої Британії ще у 1999 р. була прийнята стратегічна програма «Модернізація державної влади», що охоплює 5 млн державних службовців країни. Її ключовим елементом є впровадження електронної системи управління. Урядовий портал «Велика Британія онлайн» (www.open.gov.uk) дозволяє всім державним установам країни забезпечувати електронний доступ громадян до всіх форм документів. Користувачі інтернет-зв'язку можуть отримувати актуальну інформацію, роздруковувати різні форми документів у будь-який зручний для них час. Під час використання технології електронного цифрового підпису формуляри можуть заповнюватися прямо на екрані і відправлятися електронними каналами зв'язку.

Електронний уряд США представляє офіційний «Урядовий веб-портал» (www.firstgov.com). Він об'єднує сайти федеральних, штатних і місцевих органів влади, містить 27 млн веб-сторінок і надає понад тисячі електронних форм і реальних послуг. Класифіковані розділи послуг: державні блага, державні гранти, державні роботи, отримання ліцензій, питання соціальної безпеки, отримання паспортів, імміграція, оголошення та заявки споживачів тощо. Портал дозволяє вести інтерактивний діалог у режимі реального часу.

Канадський урядовий веб-портал називається «Державна служба Канади», коротко – «Канадський сайт» (www.canada.gc.ca). Він надає канадцам централізований доступ до сотень державних програм і послуг до всієї відкритої державної інформації у зручний для канадців час і в зручному місці. Офіційний веб-портал Сінгапуру (www.gov.sg) об'єднує такі сфери життєдіяльності: державне управління, бізнес, освіту, науку, медицину і навіть індустрію розваг. На програму держава виділяє 0,5 млрд доларів на рік. Портал має чотири взаємопов'язані розділи: «Уряд», «Громадяни-резиденти» (постійні жителі), «Бізнес», «Нерезиденти». За всіма розділами в режимі по-

точного часу надається велика кількість інформаційних послуг, діє інтерактивний зв'язок. Для цього потрібно попередньо зареєструватись (вказати пароль, логін і шифр користувача). У розділі «Електронний громадянин» (www.eCitizen.gov.sg) можна отримувати інформацію і взаємодіяти за такими напрямками: «Освіта, навчання і робота», «Сім'я і комунальний розвиток», «Здоров'я та навколишнє середовище», «Домоволодіння», «Захист і безпека», «Культура і спорт», «Транспорт і подорожі» [3, с. 30].

Естонія є однією з країн-лідерів із впровадження електронного урядування та має добре налагоджену систему різноманітних баз даних, інтегрованих у єдину мережу. Згідно із даними ООН («E-Government Survey 2014: E-Government for the People») у 2014 році Естонія мала загальний індекс розвитку електронного урядування 0,8180 та займала 15 місце серед країн-членів Європейського Союзу з впровадження електронного урядування [6, с. 15].

Відправною точкою впровадження електронного урядування в Естонії можна вважати створення Національного комітету з комп'ютеризації системи освіти у 1996 році, головною метою якого була розробка проекту інтеграції інформаційних технологій в систему загальної освіти. Таким проектом стала Національна програма інформатизації «Стрибок тигра», що направлена на розвиток комп'ютерної та мережевої інфраструктури в Естонії. Головний акцент у цій справі робився на системі освіти. Активна фаза реалізації проекту розпочалася з 1997 року, а отримання позитивних результатів стало можливим завдяки усвідомленню нагальної потреби у зміні системи освіти. Так, вчителі були зацікавлені у проходженні курсів підвищення кваліфікації, охоче проходили курс «Комп'ютер у школі». Наступним етапом змін стало впровадження системи електронного документообігу в Парламенті. Ці зміни розпочались із 2000 року і знаменували відмову від паперових носіїв документообігу та широке використання електронних ресурсів. Сучасні посадовці в Естонії мають доступ до баз даних і завжди можуть ознайомитися з необхідними матеріалами, висловити свою думку з певного питання перед засіданням.

Як зазначалося, основним кроком змін незалежної Естонії були економічні реформи та економічне зростання країни. Так, важливим кроком у даному напрямку був запуск програми «Автоматизований банк». Ця система стимулювала бажання освоювати комп'ютер, щоб вирішувати сімейні і фінансові питання, не залишаючи власного помешкання. Саме розвиток цього сектору був основним індикатором переміщення державних послуг до мережі Інтернет, адже продемонстрував затребуваність таких технологій серед населення.

На початкових етапах розвитку електронного урядування в Естонії банківські платіжні картки використовувалися як засіб ідентифікації особи. Такий досвід видається корисним і для України, адже наша країна має сучасну автоматизовану банківську систему, що може стати платформою для створення бази даних про фізичних та юридичних осіб і використовуватись під час ідентифікації особи. Також електронна взаємодія з банками важлива під час оплати державних послуг, що надаються через мережу Інтернет [1, с. 149].

Можна зробити висновок, що Україна суттєво відстає від Естонії за показниками індексу легкості ведення бізнесу, індексу економічної свободи, індексу інтернет-свободи, індексу готовності підключення до мережі Інтернет, індексу е-урядування тощо. Наприклад, до рейтингів цифрової економіки та конкурентоспроможності податків Україна ще досі не увійшла. Позитивним зрушенням є лише однакова кількість часу, яку витрачають громадяни на сплату податків онлайн, що сягає приблизно 3 хв. В Україні сьогодні запроваджено електронний кабінет, який може створити кожен громадянин та сплатити будь-який вид податків онлайн.

Так, результати запровадження е-урядування в Естонії показують, що такий важливий елемент демократичного та інформатизованого суспільства дозволив Уряду Естонії не тільки ввести економію у 2% від запровадження безпаперового уряду, але і зменшити час на те, щоб стояти в чергах на отримання документів дозвільного характеру на 3 225 років. Також це дозволило досягнути показника 98% проведення банківських транзакцій онлайн і спрогнозувати, що до 2020 року 20% населення буде використовувати електронний цифровий підпис, а в Україні про нього навіть багато людей не знає [8, с. 52].

В Україні запровадження електронного урядування з самого початку стало потужним євроінтеграційним чинником, який надає дієвий імпульс гармонізації взаємодії органів влади з бізнесом, інститутами громадянського суспільства та іншими органами влади відповідно до вимог та стандартів Європейського Союзу [3, с. 31].

Електронне урядування в Україні відбувається на всіх рівнях державного управління у такий спосіб, щоб кожен громадянин великого міста чи маленького селища мав доступ до інформації та міг вплинути на вирішальні етапи процесу інформатизації суспільства в цілому. Станом на 2017 рік електронне урядування відіграло важливу роль у інформатизаційних процесах галузей України. Згідно з інформацією порталу «Е-урядування» в Україні введено електронне урядування у таких проявах:

- електронний документообіг;
- електронна освіта;
- електронна зайнятість;
- е-податкова;
- електронна медицина;
- е-уряд;
- е-бібліотека;
- е-митниця;
- електронний суд;
- е-земельний кадастр;
- інтернет-банкінг;
- е-транспорт тощо.

Ми вважаємо, що сьогодні реалізовано такі основні заходи із запровадження е-урядування в Україні:

- розроблено портал “IGov.ua”, на якому в онлайн-режимі можна скористатися державними послугами і громадянам, і бізнесу;
- створено веб-ресурси міністерств, відомств, агенцій, де можна отримати інформацію про їх діяльність, звіти, статистичну інформацію (наприклад, сайт Міністерства фінансів України);
- створено онлайн-платформу для здійснення державних закупівель – ProZorro [8, с. 48].

В Україні електронне урядування охоплює деякі важливі сфери діяльності і такі можливості [10]:

- *веб-портал Пенсійного фонду*. Він створений для покращення якості та оперативності обслуговування громадян, впровадження технологій електронного урядування в соціальній сфері. Його основними завданнями є надання необхідної довідкової інформації (місцезнаходження, телефони територіальних органів, новини тощо), доступу для громадян, фізичних осіб-підприємців та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, до інформації про застраховану особу, пенсійні виплати, обробку звіту, поданого в електронному вигляді, стан взаєморозрахунків за зобов'язаннями платника тощо;

- *надання послуг у транспортній сфері*. За допомогою офіційної системи онлайн-резервування та придбання квитків Державної адміністрації залізничного транспорту пасажирів самостійно можуть вибирати, купувати або бро-

нувати зручні для них місця у вагоні, друкувати електронні квитки або бланки замовлень та вирушати безпосередньо на посадку до поїзда, не заходячи до залізничних кас. За допомогою цього сервісу оформлено вже понад 59 млн проїзних документів;

- *реєстрація в дошкільні навчальні заклади*. Веб-сайт створено на базі Інформаційної системи управління освітою. Він надає можливість подати електронної заяви для постановки на облік у відділі освіти адміністрації району (за регіоном проживання) дитини, яка потребує місця в дошкільному навчальному закладі. Крім того, можливо переглянути дані про нормативну наповнюваність, черги в дошкільні установи, дізнатися всю необхідну інформацію щодо дитячих садків обраного регіону;

- *веб-портал Українського центру оцінювання якості освіти*. Система надає інформаційні послуги у сфері освіти, дозволяє здійснити електронну реєстрацію на участь у ЗНО, отримати його результати в онлайн-режимі;

- *послуги у сфері зайнятості населення*. Офіційний сайт Державної служби зайнятості дозволяє завантажувати і заповнювати електронні форми документів, а також надає послуги роботодавцям та населенню з пошуку вакансій [2, с. 94];

- *електронні послуги в медицині*. Міністерством охорони здоров'я формується Всеукраїнський електронний реєстр персональних даних пацієнтів, що дозволить централізовано забезпечувати контроль їх збереження та відмовитися від паперових медичних карток. У приватній медицині вже декілька років працюють інтерактивні веб-портали, де є можливість записатися на прийом до лікаря, отримати консультацію онлайн, роздрукувати результати обстежень;

- *управління земельними ресурсами*. Державним агентством земельних ресурсів розроблено та введено в експлуатацію кадастрову карту. Вона містить дані щодо кордону України, меж областей, районів, населених пунктів, земельних ділянок, їх кадастрових номерів, форм власності, цільового призначення, площі, а також карту ґрунтів. Надалі планується її доповнювати інформацією про надра, комунікації та мережі, будови, водні, лісові ресурси;

- *послуги приймання платежів через Інтернет* надає можливість сплатити через Інтернет комунальні платежі, рахунки за мобільний та міський телефони, Інтернет, кабельне телебачення, купувати товари через інтернет-магазини. Система дозволяє швидко, просто і доступно цілодобово сплачувати рахунки. Найпоширеніші платіжні онлайн-сервіси в Україні: «Портмоне», “EasyPay”, “iPay” тощо [2, с. 95].

Висновки. Можна відзначити, що у процесі поетапного впровадження системи е-урядування головним завданням є створення інформаційних ресурсів, необхідних для взаємодії органів державного управління із структурами бізнесу та структурами громадянського суспільства, а також для забезпечення їх ефективного використання.

Цьому питанню останнім часом приділяється багато уваги як за кордоном нашої держави, так і на теренах України. На жаль, в Україні найчастіше створення такої системи зводиться лише до наявності веб-сайту, який виконує тільки інформаційну функцію. Однак ідеться про інформатизацію всіх управлінських процесів в органах влади всіх рівнів. Можна спрогнозувати, що перехід до електронного урядування у нашій країні відбуватиметься складніше, ніж в європейських країнах. Причиною цього є бюрократичні та кон'юнктурні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архипова Є.О., Дмитренко Н.О. Досвід впровадження електронного урядування в Естонії та його імплементація в Україні. Молодий вчений. 2015 р. № 11 (26). Частина 3, листопад. С. 148–152.
2. Мальцева І.В. Зарубіжний та вітчизняний досвід електронного урядування. Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 8–9 вересня 2016 року). О., 2016. С. 90–96.
3. Квітка С.А., Соколовська О.О. Електронне урядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2015. № 9 (23). С. 26–34.
4. Japan's e-Government Initiatives / Офіційний сайт з електронного урядування в Японії. URL: <https://www.e-gov.go.jp/en/e-government.html>.
5. System for promoting e-government / Офіційний сайт з електронного урядування в Японії. URL: <https://www.e-gov.go.jp/en/pdf/en/apparatus.pdf>.
6. Горбулін В.П., Грицяк Н.В., Семенченко А.І., Карпенко О.В. та ін. Електронне урядування: підручник / за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка; наук. ред. проф. Н.В. Грицяк, проф. А.І. Семенченка. К.: НАДУ, 2014. 352 с.
7. Лопушинський І. Електронна демократія та електронне урядування: досвід США для України. Публічне управління: теорія та практика. 2011. № 2 (6). С. 60–68. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/putp/20112/doc/2/03.pdf>.
8. United nations E-Government survey 2014. E-Government for the Future We Want. United nations, NY. 2014. 284 p. URL: http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf.
9. Малий І., Радіонова І., Емельяненко Л. та ін. Антикризисне управління національною економікою: монографія / за заг. ред. І. Малого. К.: КНЕУ, 2017. 368 с.
10. Информационное обеспечение государственного управления. URL: <http://www.bigmanage.com>.

УДК 35.078.3:34

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

THE RIGHT TO ACCESS INFORMATION

Журавльова А.М.,

викладач кафедри господарського та адміністративного права
 Національного технічного університету України
 «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті розглянуто правову природу доступу до інформації та місце правових норм, що регулюють доступ до інформації у національній правовій системі України. У дослідженні розглядаються конкретні проблеми правового забезпечення права на доступ до інформації як суб'єктивного права особи. За результатами дослідження дані конкретні пропозиції для вирішення окреслених проблем.

Ключові слова: право на доступ до інформації, запит про надання інформації, свобода інформації, інформація та публічний інтерес.

В статье рассмотрено правовую природу доступа к информации и место правовых норм, регулирующих доступ к информации в национальной правовой системе Украины. В исследовании рассматриваются конкретные проблемы правового обеспечения права на доступ к информации как субъективного права человека. По результатам исследования даны конкретные предложения для решения определенных проблем.

Ключевые слова: право на доступ к информации, запрос о предоставлении информации, свобода информации, информация и публичный интерес.

The article deals with the legal nature of access to information and the place of legal norms regulating access to information in the national legal system of Ukraine. The study deals with specific problems of legal protection of the right to access information as a person's subjective rights. According to the results of the study, concrete proposals for solving the above problems are given.

Key words: right to access information, request for information, freedom of information, information and public interest.

Постановка проблеми. Інформація в інформаційно-му суспільстві є основою не тільки соціально-економічних відносин, а й тим фундаментом, на якому будується відкрита демократична держава. Право доступу до інформації у всій своїй багатогранності є інструментом, за допомогою якого громадяни можуть контролювати дії держави, а держава, дотримуючись норм внутрішнього законодавства і міжнародних договорів, повинна зберігати баланс між публічним і приватним інтересом. В Україні інформаційне законодавство тільки почало оформлюватися, за останні роки було прийнято низку законодавчих актів, спрямованих на захист інформаційних прав громадян. Зокрема, це закони «Про доступ до публічної інформації» та «Про захист персональних даних».

Стан дослідження. У науці інформаційного права провідні дослідники аналізують питання змісту та ознак поняття «право на інформацію», практичної реалізації суб'єктивних інформаційних прав різними категоріями суб'єктів тощо. У своїх наукових працях зазначені і суміжні питання розкривають такі науковці: В.М. Брижко,

М.С. Демкова, Р.А. Каложний, Д.В. Колобанов, Л.В. Кузенько, С.В. Петров, М.Я. Швець, О.І. Яременко та інші.

Метою цієї статті є дослідження положень щодо правового регулювання права громадянина України на доступ до інформації, а саме аналіз закріплення такого права особи в нормативно-правових актах міжнародного та національного рівня.

Виклад основного матеріалу. Основоположним нормативно-правовим актом у цій сфері є Конституція України. Норми Конституції України закріплюють право на інформацію (яке охоплює право на доступ до інформації) як одне із основоположних прав людини.

Так, у частині 2 ст. 34 Конституції України зазначено: «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [1].

Також частина 3 ст. 34 Конституції України вказує на те, що здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку для запобігання заворушенням